

ČASOPIS S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO.

Štev. 5.

V Ljubljani, 1. maja 1890.

Leto XX.

Vzpomladne misli.

Vzpomladni vzduh napaja zrak,
 Povsod se širi vésne znak;
 Vže zvončki klijejo iz tal,
 V krasóti gaj bo skoraj stal.

Ko polja širo zrem raván,
 Oj, to je pač pogléd krasán —
 Krog hôlmi divni se vrsté,
 Na njih pa cerkvice blesté.

Poljublja solnce tam goré,
 Vrhovi v snegu se žaré;
 A tudi njim sneženi hlád
 Pregnala kmalu bo vzpomlád.

I v meni rádost se budi
 Ko pomlajéne zrem stvarí,
 A v prsih pesni se rodé
 Enako zvončkom s tal hité. —

Ogrévaj, solnce mi srcé,
 Razpódi žalosti meglé,
 Da kakor cerkve vrh goré,
 V njem blaga čuvstva se vrsté.

Kot zvončki zdaj iz tal hité
 Ter k solncu glávíce molé,
 Takó naj pesnij mojih glas
 Le k višku dviga se vsak čas!

Gorislava.

Vilko in Vrban.

rav na konci mesta G., v temnej, ozkej ulici stala je — in še stoji — velika hiša. Na njenem pročelji visela je široka deska, a na njej se je čitalo z velikimi rumenimi črkami: „Gostilna pri Vrbanu.“ Tú-sem zahajalo je navadno ubožnejše ljudstvo meščansko. Za malo denarja dobil je siromak klobasico, ali pa skudnelico gorke kave in kosec kruha, kar je molčé povžil za leseno mizo ob začrnelej steni in zopet molčé se zmuznil skozi vrata na prosto. Vika in krika ni bilo slišati tu nikoli, ker se je vina kaj malo — skoraj nič — iztočilo.

Nekega večera — nebó je bilo oblačno in po malem so kapale deževne kaplje na zemljo — stopil je v to okajeno gostilno ubog dijak. Ubožna obleka, blede in upalo lice pričalo je pač dovolj, da je prebil vže mnogo béde in gladí. Nekako boječe se je ozrl po gostih v sobi, katere je medlo razsvitljevala s stropa viseča svetilnica ter se vsedel za prvo prazno mizo tik vrat. Dal si je prinesiti skúdelico kave in kruha. — V hipu je zginilo vse po lačnem grlu: bil je zeló lačen. Sedaj je bilo pa treba dijaku plačati. Vstal je izza mize, poklical natakario in nekako ponosno segel v desni hlačni žep, potem v levi — a gróza, povsod prazno! — potiplje v telovnik, katerega je izvestno dobil od kakega dobrotnika, kajti bil mu je čez mero prevelik — ali tudi ondù nič, — čisto nič!

Rudečica zalila je mladeničevo obličje — sram zaradi gostov, velika zadrega in žaljen dijaški ponos. Vender se je kmalu zavedel; saj je bil denar le domá pozabil.

„Kje je gospod Vrban?“ popraša natakario.

Rejen, vže postáran mož stopi k njemu in ga vpraša: „Kaj bi rad, dijače?“

Plaho se je ozrl dijak v krčmarjevo lice, kajti glas njegov zdel se mu je zeló oster in rézek. Ko je ugledal obilega gospoda v širokih hlačah, belem telovniku s težko zlato verižico v levem žepu, v dolgej, višnjavej suknji, ko je zrl v gubančasto lice: tedaj mu je hotel upasti ves pogum. Lovil je sapo kakor na suho padla riba in s tresočim glasom izpregovoril: „Gospod, — popil sem pri vas skúdelico kave, in — ko sem hotel plačati, zapazil sem, da . . . sem novce pozabil domá.“

To je govoril mladenič s tako odkritosrčnostjo, da bi mu bil sicer vsakdo verojel, le gospod krčmar ne: bil je namreč takih izgovorov vže navajen. — Srdito je pogledal ubogega dijaka, vtaknil obe roki v žep in z gromečim glasom zakričal nad njim: „Ti lažnjivec! Čakaj! Ker nisi mogel plačati sam, poplašam te jaz!“

S temi besedami zgrabil je dijaka za ušesi in lasé, stresal ga in klofotal — prav neusmiljeno. Potem je odprl vrata na stežaj in ga pognal na ulico.

Rudečih ušes in glasno ihtéč korakal je ubogi dijak po samotnej ulici dalje, — jokajoč se ne toliko zaradi pregorkih klofut, nego zaradi tega, ker ga je imenoval krčmar lažnjivca in nepoštenjaka, kar pa on slovensk dijak, še nikoli bil ni!

Ko se je krčmar Vrban vlegal pozno v noč k počitku, mrmral je nejevoljno: „Oj, mladina je sedaj res zelo popačena; niti odkritosrčna ni več. Presneti dijak, da me je moral za borih pet novcev ogoljufati in poleg tega še nalagati!“

V istem trenutku valjal se je na trdeji klopi v podstrešnej sobici dijak in si mislil: „Raje bi bil lačen, nego da me imajo ljudje za nesramnega lažnjivca.“

Drugo jutro sedel je gospod Vrban v gostilni za mizo in — pil, jedel, a mislil ničesar. Zunaj je pa deževalo prav po jesensko in le poredkoma dohajali so gostje.

Okolo sedme ure stopil je nenadoma v sobo trdnega koraka naš dijak; njegovo višnjavo oko se mu je svetilo v nenavadnem ognji in navadno blede lice oblila je lahna rudečica. Pod pazduho stiskal je belkast, pošit solnčnik, ki mu je služil mesto dežnika.

Šel je naravnost h krčmarju: „Tu so moji pozabljeni novci,“ dejal je in položil na mizo nekaj krajcarjev.

„Kdo pa si?“ vprašal ga je zaspano Vrban.

„Dijak, katerega ste sinoči tako hudo oklofutali in porinili skozi vrata ker . . .“

„Ajâ, — ajâ!“ vzkliknil je začudeno krčmar in gledal dijaku v pošteno modro oko.

„Zeló so me bolela ušesa, a še bolj ste me užalili s svojim obrekovanjem! — Dâ, prav izvestno, da veste!“ — In dijak se je obrnil in hotel naglo oditi.

„Počakaj malo, dečko!“ zaupil je Vrban za njim.

Dijak je počakal pri vratih in vprašal: „Kaj bi radi? — Me li hočete morda zopet klofutati?“

„Nikakor nè! Pojdi sem in povej mi, če sem te sinoči v resnici zeló stresel za ušesi?“

„Vi še dvomite?! Mislil sem, da me pretepa kak surov hlapec, a ne tak gospod, ki . . .“

Hm! saj mi je zeló, zeló žal. Tako hudo te res nisem mislil, zatorej odpusti, če sem ti storil krivico.“

„Krivico, krivico!“ odgovoril je dijak z odločnim glasom. „Gospod Vrban, vedite, jaz sem ubožen dijak; skoraj nikoli ne zajutrkujem, čez dan ubijam si glavo z latinsko in grško slovnico, kateri mi je podaril gospod učitelj; opóludne dobim v samostanu nekoliko juhe, a večerjam prav malokdaj. Stanujem pri starej vdovi zastonj, da jej le nanosim vsak dan drv, vode in vsega potrebnega. Učim se navadno pri ognji na ognjišči, ali pa pri luninem svitu. Mnogo moram prebiti stradanja in mraza, a pošten vender vedno ostanem. Nepoštenost je najgrja lastnost, rekla mi je rajnka moja mati! Novce — podaril mi jih je nek gospod za malo uslugo — bil sem pa sinoči domá pozabil, kajti sieer bi v vašo gostilno niti prišel ne bil. — Takó, sedaj veste vse in — z Bogom!“

Stari Vrban skočil je po konci in prijel dijaka za roko: „Ti si res vrl mladenič! Ker si siromak, povabim te, da prideš vsak teden po štirikrat k meni na večerjo; tudi potrebni denar dobodeš od mene. Je-li ti všeč to?“

Dijak gledal je z odprtimi usti začudeno v Vrbana in nikakor ni mogel umeti, da je to isti hudi mož, ki ga je bil sinoči tako nemilo premikastil.

„Gospod, ali govorite resnico; oj potem . . . potem . . .“ Solzé so mu zaprle besedo.

„Kaj se jočeš?“ začudil se je krčmar in gladil dijaka po kodrastej glavi.

„Kako bi se ne jokal, ko ste tako plemenit in usmiljen do mene,“ odgovoril je dijak in si brisal presrečen solzé raz lice. A Vrban se je zadovoljno smijal.

Dijak — imé mu je bilo Vilko Zidar — dobival je od istega dne pri Vrbanu večerjo; pozneje tudi zajutrek in potrebne novce; a svojega dobrotnika oveselil je vsako leto z lepim spričalom. Za malo let postal je Vilko odrasel, lep mladenič, gospod Vrban pa starček. Oba sta se zeló ljubila. Ko je stopil Vilko po dovršitvi srednjih šol pred dobrotnika in mu povedal, da se bodeta morala sedaj za nekaj let ločiti, ker méni iti v vélike šole na Dunaj: tedaj je plakal starec, kakor bi se moral posloviti za dolgo od lastnega sina.

„Ostani vedno priden, Vilče,“ govoril je ihteč, „in ne zabi ná-me. — A kaj misliš vender postati na Dunaji?“

„Učit se grem bogoslovja, da postanem kedaj duhovnik,“ odgovoril je Vilko.

„Izvolil si si vzvišen stan in to mi je veleljubo! Pojdi toraj in povrni se kot svečenik božji zopet k meni. Srečen!“

Minula so štiri dolga leta. Gospod Vrban nehal je ubijati se s krčmarstvom, ker mu je starost upognila život in zaželel si je počitka. Misleč na preteklost, sedel je navadno doma v mehkem naslonjači ali pa klečal v cerkvi in molil „rožnivenec“ za — bogoslovca Vilkota.

Kadar je prišlo kako pismo iz Dunaja, tedaj je bil vselej izvanredno vesel; govoril je o svojem dijaku malo, ali nič, a na večer stopal je počasi ob paliei v cerkev in pomolil ondukaj dva „rožna-venca.“

„Bog moj ljubi,“ govoril je nekega večera, ko je prejel zadnje pismo, „še tri tedne me pusti živeti, da vidim Vilkota kot novomašnika. Poprej res še nočem umreti!“

Čudna je bila ta molitev a Bog jo je uslišal. — Kako vesel je bil stari Vrban pri prihodu Vilčeta z Dunaja! Kako se je radoval nad pripravami za novo mašo! Dà, pomladil se je za več let v tistih dnevih. In kakó bi se ne? Spolnila se mu je pristrčna želja, katero je gojil vže mnogo, mnogo let.

Prišel je davno zaželjeni dan! Krasno je bilo jutro, jasno nebo, zrak čist in gorek, ljudstvo veselo, cerkev okinčana, presrečen starček Vrban in resen novomašnik Vilko.

Dolg sprevod pomikal se je k hiši božjej: mnogo pobožnega ljudstva, vsa mestna duhovščina in onadva skupaj v paru, ki sta se danes še bolje ljubila, kakor sicer: Vilko Zidar in njegov dobrotnik Vrban. — Slovesno so bučale orglje, peveci peli najlepše pesni, dišeče kadilo napolnovalo je svetí hram a Vilko je klical klanjajoč se pred oltarjem: „Veni sancte Spiritus!“ (Pridi sv. Duh.)

Po navadi šli so po sv. opravilu vsi tudi k darovanji. Vrban na čelu celega spreveda. S tresočo roko je položil na žrtvenik v papir zavite novce, svoje darilce.

Ko sta na večer novomašnik in njegov dobrotnik sedela za mizo, tedaj je rekel starec: „Glej, Bog je vse dobro izvršil; njemu se imaš zahvaliti, da si postal duhovnik, da si srečen. Tudi jaz sem srečen! — Mej darili, katere si danes dobil od ljudstva, našel bodeš tudi papir, na katerem je zapisan dan, ko sva se spoz-

nala. V papirji je óni groš, zaradi katerega sva se bila sprla. Shrani ga v spomin ná-me!“

— Takó je bilo!

Wilko Zidar postal je pozneje odličen duhovnik, a Vrban je malo let potem pri svojem odgojenci mirno zaspal v Gospodu.

F. G. Podkrimski.

Jovellan

Iz ruske knjige.

Dar deci za Veliko noč.

(Z ruskega preložil Francè S. Lekše.)

II. Tudi mi bodemo vstali od mrtvih.

Hčerka (dobrikaje se materi). Mati! prav prijetno je razgovarjati se z vami o našem vstajenji.

Mati. Saj pa tudi nič ní prijetnejšega nego to! Kaj je vse veselje svetá do veselja, katero bodemo uživali občeč z angelji pred obličjem samega Jezusa Krista?

Hčerka. Prosim, povejte mi jedno sámo znano stvar, katera me more prepričati, da bodem vstala od mrtvih.

Mati. Dà! draga moja; vstala bodeš od mrtvih in bodeš popólnejša kakor si zdaj.

Hčerka. Povejte mi kaj o tem, draga mamica!

Mati (kažoè na lonec s cveticami). Poglej ta šeboj, ta klinček.

Hčerka. Vidim, kako krasno cveteta in kako prijetna je njiju vonjava.

Mati. Izišla sta vender iz zemlje, kaj nè?

Hčerka. Kajpada iz zemlje; saj sem videla, ko ste ja sadili.

Mati. Kaj pa sem vsadila v zemljo? Ali še pomniš?

Hčerka. Malo semena.

Mati. Je-li imelo to seme kakšno lepoto ali pa vonjavo?

Hčerka. O nè! bilo je čisto seme.

Mati. Od česa pa je vzrastla iz tega semena tako krasna cvetlica?

Hčerka. To je napravil Bog; ali kakó, tega ne umejem — to je čudo!

Mati. Védi, da Bog dela čudežno in nezapopadljivo ali vselej po jedno isteje postavi, katero je postavil za vselej. Ni-si li opazila, kako se je napravil iz semena cvet?

Hčerka. Spočetka kakor bi bilo segnjilo, potlej je dalo iz sebe rastenje, potlej je izišla trava in naposled se je pokazal tudi cvet.

Mati. Takisto poležemo tudi mi v zemljo, kakor se vseje seme. Strohneli bodemo ter se spremenili v prah. Toda zopet bodemo oživali kakor ta cvet.

Hčerka. V čem se razločuje seme od cveta, vem, ali kakovšna bode po vstajenji v nas izprememba, tega si pač ne morem predočiti.

Mati. In to izpremembo popisuje sv. apostol Pavel. Pomisli, draga moja, kar tukaj tudi tebi govori. Slušaj, kaj! Poglej zrno, katero seješ, niti je lepo, niti ukusno, niti lepo diši. Če ga ne zagrebeš v zemljo, ostalo bode zmirom le

zrno. Nu položi je tjà (v zemljo) nekoliko časa in videla bodeš, kaj požene iz sebe. Na vzpomlad vzrastla bode iz njega ali ozdravna trava ali prekrasna cvetlica, ali sadonosno drevesce ali pa tečna pšenica. Tedaj se bode razveselilo oko, vonj in ukus. To bode s človekom po vstajenji. Naša telesa vstala bodo nestrohljiva, od duše bodo nerazločljiva, neizpremenljiva, oskrbljena z vsemi darovi v najlepšej krasoti svoje rasti nepodvržena trpljenju in boleznim. Potrebovala ne bodo ne pitja ne spanja, ne vzduha (zraka) ne svetlobe. Sam Gospod njim bode živi kruh in večna svetloba. Telesa se bodo svetila kakor solnce v kraljestvu Očeta nebeškega nalik telesu Jezusa Krista kakor so Ga videli njegovi apostoli, ko se je izpremenil na gori Taboru.

Hčerka. Zares! prekrasna bodo naša telesa. Treba vže, da ne bodo menj krasne naše duše.

Mati. Tudi v duši bode izprememba v resnici božanska. Naš razum bode razsvečen (razsvetljen) od pogleda presv. Trojice. Napolnil se bode s posebno bistrostjo in angeljsko modrostjo. Volja se bode utrdila popolnoma v dobrem ter bode dosegla neizpremeneno svetost in mir. Naš užitek bode neizrecno veselje, in hvaliti Boga — jedino naše opravilo. Mnogo popólnejši in častitejši bodemo od naših prvih roditeljev (starišev), katera ustvarivši Bog živel sta v blaženem raji.

Hčerka. Oj, kakó nas ljubi Bog! kakšno nam je pripravil srečo!

Mati. Obto, dete moje, bode drugi prihod Kristusov za pravičnike kakor kaka vesela vzpomlad. Zazove jih iz zemlje v toli častitem in slavnem stanu, kakeršnega si mi še zdaj misliti ne moremo. Toda da bodemo vstali, treba nam se pripravljati za bodoče življenje, dokler živimo na svetu, treba nam je paziti, da ne bi postali gnjilo in seme izprijeno. Zakaj izprijeno seme, naj si je vsejemo v zemljo, vender ne izhaja (ne požene) iz nje ter ne rodi nikakeršnega sadú. A mi ljudje izprijeni (okuženi) po hudobijah obsojeni bodemo v večno smrt.

Hčerka. Ali ne bodo tudi zli ljudje vstali od mrtvih?

Mati. Vstali bodo — ali za večno smrt, rekše za večno trpljenje. Njihova telesa bodo otožna in grda. Duše njihove nerazsvetljene (nerazsvečene) bodo obupavale. Večno bodo umirali, in vender nikdar umrli.

Hčerka. Oj! Bog nas varuj takega stanú!

Mati. Pravični in usmiljeni Bog reši vsakega, kateri le sam hoče. Poslušaj Gospoda, kadar govori s teboj v cerkvi po svojih služabnikih in doma po meni. Poglej, takó odletiš večnej nesreči.

Hčerka. Dovolite mi, ljubezniva mati, da vas še vprašam, zakaj bode Jezus Kristus obdaril ali kaznil ne samó duše, ampak ob jednom tudi telo.

Mati. Poslušaj, draga moja! Hočeš li moliti ali dati miloščino; kdo hoče, duša ali telo?

Hčerka. To hoče duša.

Mati. Ali kadar čitaš molitve ali daješ miloščino, kdo tu deluje?

Hčerka. Molitev čita jezik, a miloščino daje roka.

Mati. Nù! jezik in roka, k čemu pristajata k duši ali telesu?

Hčerka. K telesu.

Mati. Obto kadar ti delaš dobro, ne dela li to ob jednom duša s telesom?

Hčerka. Kajpada ob jednom.

Mati. Po tem takem njima je tudi vkupe doseči v bodočem življenji plačilo.

Hčerka. Bog je usmiljen, prav blagodarno poplača vse.

Mati. Glej, zakaj treba vstati od mrtvih naše telo in se združiti z dušo. Pravični Bog hoče, da bode človek poplačan v vsem svojem stanu.

Hčerka (bridko). In kažnjen tudi?

Mati. Sevéda! Postavim, ti si se razjezila nad dekle: razjezila se je pa duša?

Hčerka. Duša; ima se kaznovati.

Mati. In kadar bi jo okregala ali udarila? Česar Bog obvaruj!

Hčerka. Napravila bi to jezik in roka. Toda jaz njima nikdar ne privolim kaj takega, ljubezniva mati moja!

Mati. Zdaj vidiš, zakaj ne bode sodil Bog same duše, nego z njo tudi naše telo. Skrbi, dete moje, da ne razjeziš Boga ne z dušo ne s telesom.

Hčerka. Zahvalim vas ¹⁾ za te cvetlice! Brez njih ne bi mogla razumeti kako v zemlji strohneno naše telo more vstati . . . Seme res tako vstane!

Mati. Premišljaj vsemogočnost in premodrost božjo in vse nam je razumno. Ali še veš iz česa je izobrazil Bog telo prvemu človeku?

Hčerka. Iz zemlje.

Mati. Iz zemlje je bode tudi obnovil. Je-li to težko Bogu?

Hčerka. Kako težko? Saj je napravil vesoljni svet iz ničesar.

Mati. Dobro si povedala. — Ker je napravil Bog iz ničesar nebo s solncem, luno in zvezdami, zemljo z gorami in vodami, z različnimi zelišči, z živino in zverinami, ker je ustvaril prekrasno stvar — človeka, in še krásnejše vse nebeške moči, kako bi ne mogel popraviti tega, kar se je razsulo v prah? Našega telesa ne bode nestalo v zemlji in se ne bode uničilo. Umeješ li to?

Hčerka. Kako bi ne umela, mamica! Saj je Bog sam rekel Adamu: „Povrneš se v zemljo, iz katere si vzet.“ Tudi mi se povrnemo v zemljo. Ali čast Bogu, da zopet vstanemo iz zemlje. Kakó veselo bode za nas, kadar bodemo zopet videli drug drugega.

Mati. Si-li ti prepričana, da bodemo videli drug drugega?

Hčerka. Oj, o tem mi je priča ljubezen Jezusova do nas. Saj ni mogoče, da bi mi ne dovolil videti vas, draga moja mamica!

Mati. Dragá moja! Ti razsojaš kakor otrok ter šteješ za srečo v bodočem življenji to, kar ni bistveno. Tam bode jeden Gospod za nas vse. Luč bode za naš razum, veselje za naše srce, radost za naše oči; biti z angelji proroki in apostoli kakšno potrebo bodemo imeli videti drug drugega. Vender ne žaluj, gledali bodemo izvestno drug drugega. Samo moli Jezusa Krista, da se bi ne videli kakor sta se videla — še veš, katera?

Hčerka. Hoteli ste reči trdovratni bogatin in ubožček Lazar. Ne daj tega Gospod nikdar, ljubezniva mamica! Skrbela bodem, da vas vidim v nebeškem kraljestvu.

Mati. Rekla sem ti vže, draga moja, da moli Jezusa Krista in živi tako kakor je živel On na zemlji, potlej moreš zaupati vanj v vsem. Obudil nas bode od smrti za večno zveličanje ter nam pustil gledati drug drugega.

(Dalje in konec.)

¹⁾ Na strani 63. štev. 4. „Vrtčevo“ treba da je zahvalim brez „se.“ — Prelagatelj.

Marijca! sestrice!

Marijca predraga, sestrice premila.
Zakáj si me ti, oh zakáj zapustila!
Pozabil ne bom te, Marijca, nikdár,
Najljubša na svetu bilà si mi stvar.

Zagrebli so štirje možjé te v zemljico
Pa angelji božji so vzeli dušico
In nesli jo gori v presvitlo nebó, —
Povedala mamka je meni takó.

Zvezdice ve žarne, zvezdice ve zláte,
Kakó se prijazno mi ve lesketáte!
Nad vami sestrice zlat ima prestól
In k bratcu ozira na zemljo se dôl.

Oj da bi mi Bogek podaril peruti,
Popeti bi htel se, nad zvezdice pluti,
Pozdravil bi ondù Marijco vesel,
Igrál bi se ž njo in jej pesence pél.

Ker ni mi mogoče v nebó poletéti,
Marijca pa ti me obišči na svéti!
Podáj mi roké, šepetaj mi v uhó
In moli, da enkrat bom združen s tebó.

Fr. Krek.

Duhovi.

Oblaki zakrivajo temno nebó,
V zvoniku visokem na polnoč je šló,
Iz krčme Boštjan proti dómu hití
In daleč njegova se pesen glasí.

Kraj grobov samotnih stezica mi gré,
A grobov Boštjan se vesel ne zavé;
Zaukal je močnega ravno glasú,
Da v gozdih sosednih odmeva — hú-hú

A hladen nad glavo mu piš zašumi —
In kape na glavi Boštjan se znebí,
In glasen umolknil Boštjan je sedàj —
Vzrl grobov pred sabo tihotni je kràj.

In dalje kot veter je naglo hitél,
Oglav je domóv in ves poten prispél.
In nikdo ni upal več mimo grobóv,
Vsak bal se po noči je zldbnih duhóv.

Prekrival v zvoniku je streho Boštjan
In sóvino gnezdo privél je na dan,
In gledal je gnezdo in gledal strmé —
Vzrl v kapi je svojeje mladiče lepé.

F. S.

Večerja.

Poglejte tetko Jero, há!
Naliva juho, se smehljá
Postrežna gospodinja res,
Dobrota sama čez in čez!

Očetu prva žlica grè,
Kot gospodar skrbí za vse,
Skrbí za kruh in za mesó,
Ker dela dan na dan trdó.

Marjetki ni kaj do jedí,
Saj kadar hoče, kaj dobí.
Oj, mamka ž njo skrbí imá,
Držati žlice še ne zná.

Pod mizo, mucka, lizaj sok!
Vse miške polovila vkrog.
Ker slednjo vže si vjela míš,
Zató večerjo tu dobíš.

Kedòr je pridno delal pred,
Zvečer diši mu vsaka jed.
Najboljši kuhar pač je glad,
Kot nima ga grofovski grad.

Fr. Krek.

Strije háv—háv in strina mijáv.

I.

Strije háv—háv reče nekega dne svojeji strini mijáv: „Pojdiva danes preiskovat sosedovo kaščo. Tam je dosti sladkega mleka in debelih klobas, pa se lahko dobro pogostiva. Lačen sem, da se Bógu usmili!“

To je bilo sladkosnedej mački jako po volji. Raje je lizala skrivaj po skledah, nego da bi miši lovila. Hitro se odpravita na pot. Bilo je ravno popóldne, ko ljudij ni bilo doma. Čas je bil jako ugoden.

Ko prideta do shrambe, reče muca kužeku: „Strije háv—háv! jaz bodem stražila tukaj za oglom, a ti zlezeš skozi okno in vržeš tudi meni, kar se da ugrabiti. Saj veš, da sem vedno lačna in jedi potrebna.“

Vse to se hitro zgodi. Mačka preži za oglom, a psiček zleze v shrambo. Mreže so bile sicer malo tesne, a ker je bil lačen, priril se je vender noter. Tam najde tolsto slanino, slastne klobase, prekajeno meso in druge take stvari. Vse mu je šlo v slast in prav do sitega se nažrè. Da bi še mački kaj vrgel, to mu ne pride v spomin, tako požrešno hrusta po tečnih jedilih.

Vže se misli odpraviti. Samó še jedno klobaso bi rad iztrgal iz nestij, da bi jo nesel s sebój. Ker je pa premočno potegnil, zgrudi se vsa teža na tla. Ta ropot je vzbudil gospodarja, ki je bil malo zadremal v hladnej veži pred kaščo. Velika vročina ga je tako prevzela, da je malo zadremal v senci, dokler so bili drugi zunaj na polji.

Ko kmet sliši ropot, poskoči po konci, zgrabi svojo leskovo palico ter hiti v shrambo. — Zdaj je občutil naš psiček leskovo mast. Ker se je bil preobjedel, ni mogel tako naglo skozi mrežo. A kmet mu je dajal zadaj po hrbtu in po plečah tako hude udarce, da se mu je palica prelomila.

V tem, da išče kmetič druge šibe, zmuza se kužek vender skozi okno. Kar je mogel, bežal je hitro domóv, kamor je muca pobegnila vže takó na prvi ropot.

Ves pobit se jej pritoži psiček, rekoč: „Oj, strina mijáv! dobre so bile klobase ali huda je leskova mast, zato nikoli ne pojdem več krast.“

II.

Za nekaj dni je ozdravil hrbet našemu psičku. Leno plega na solncu pred svojim pesjakom, ko pride zopet muca do njega. Šaljivo ga nagovori: „Strije háv—háv! mar si daješ solnce sijati v želodec, ker boljšega ni? Pojdi z mano, da si poiščeva kak užitek pri sosedih. Ob konci vasi je kašča polna mleka in sala!“

„Ne spraviš me s seboj. Vem, da tatvina nič dobrega ne prinese, saj še čutim bunke od zadnje kraje.“ Tako modruje pes in se spravi v pesjak. Vender mačka se ne dá tako hitro odpraviti. Preveč je želela dobrih jedi, zato nagovarja še dalje továriša, rekoč: „Pa ti na straži stoj, in jaz pojdem skozi okno. Dobro bodem skrbela tudi za tebe in ti prinesla kaj za tvoj lačni želodček. Za tebe ni opasnosti nobene.“

To je psičku dopadlo, zato privoli. Oprezno se muzata skozi vas, da prideta pred omenjeno hišo. Res ni bilo nikogar doma. Oplevali so ravno koruzo, zato so vsi čepeli na polji.

Psiček stopi za ogel, ki gleda v vas, a muca zleze skozi mrežo v kaščo. Prav dobro se jej godi. Smetane se naliže do sitega in zagradi še kos mastnega sala, da ga vzame s sebój. Takrat pa zagrmí poleno ob oglu, telebi na psička, da strašno zacvili in šantavo skače domóv.

Gospodinja je od druge strani prišla po semena, pa je odpodila psa, ki je pri kašči stal. Zdaj še kliče za njim: „Ti prekaneni tat ti! menda te ne bode več kmalu nazaj. Vže večkrat mi je zmanjkala skledica mleka ali pa košček mesá. Zdaj vže vem, kam vse to gre!“

Tako se je hudovala žena, a muca je zbežala skozi okno, predno je žena prišla v shrambo. Komaj pride vsa sita domov, vže jej toži psiček, kako hudo se je opekel. Drugič se je rotil, da nikdar več ne pojde krast.

Ne vem, če je spolnil to svojo obljubo, kajti navada je železna srajca! A do tretjega, pravijo, da gre rado. Varuj se hudega!

III.

Mine vzpomlad in bliža se poletje. Vže dlje časa ni bilo nič hudega slišati od strine mijáv in od strijca háv—háv. Valjala sta se po dvorišči in se prav prijazno igrala. Slaba družba pa nikoli nič prida ne obrodi.

Nekega dne se zopet igrata zunaj na dvorišči. Stara koklja se prikrega mimo in vabi za seboj svoja piščeta. „Lej, to je miška,“ reče si mačka ter hitro zdrobi pišče mej zobmi. Začivkalo je pišče in bilo je mrtvo; pa tudi koklja je v istem trenutku vže zasadila svoj kljun mački v oko.

„Pomagaj háv—háv!“ zadere se mačka. Psiček naglo priskoči ter zagradi kuro za vrat. Jeden sam krat še zavrešči in bila je mrtva. Vse to je gledala gospodinja pri oknu, pa ni mogla braniti, ker se je vse to le prehitro godilo. Žal jej je bilo kure, ki je končala svoje življenje zaradi tega lenega psa in kvarljive mačke. Žal jej je tudi ubozih piščet, ki gotovo poginejo brez koklje.

Vsa jezna zažene burklje v psička in ga ubije. A mačko je ustrelil gospodar na večer, ko je slišal o kvari, ki sta jo naredili ti malopridni živali.

Tako se je obema godilo. Hudobija pripelje vselej v nesrečo. Da-si hudobnež tudi peté odnese, naposled se vender ujame. Lenoba dela človeka nesrečnega. Otroci, varujte se hudega!

Frančišek Rup.

Kako se zidajo ceste.

Pred nekoliko sto leti ni bilo toliko in tako lepih cest kakor jih imamo danes. Po večjem so bile slabe, vzlasti jim je škodovalo mokrotno vreme. Cesar Karol VI., cesarica Terezija, cesar Jožef II. in cesar Napoleon I. so zidali vže dobre ceste za vojaške potrebe, a tudi obrti v prid in korist.

Največji poboljšek cestam je prišel leta 1812. iz Angleškega. Ondù je nek zasebnik Mak Adam zdatno izboljšal napravo cest. Na svojem večletnem potovanji med Kinezi v Aziji, naučil se je od njih zidati ceste. Kar je tam videl, to je učil doma. Zidali so česte po njegovem navodu vzvišene, v sredi nekoliko zbočene, da se more voda lahko in hitro odtekat v rove, ki so potegnjeni ob cestnih stranéh. A cesta je zidana večinoma iz kamenja, ki je postavljen na réz. Čez tak zid se nasuje razbito kamenje, katero se dobro potlači in povozi, da postane pozneje trden tlak, ki je tak, kakor bi bil iz same razsušene malte zbit.

Taka cesta se imenuje po svojem začetniku „Mak Adam,“ in je vedno suha, ker ne pušča mokrote v sé. Hvaležna domovina je priznala Mak Adamu 10.000 funtov šterlingov nagrade iz državnega premoženja. Vozniki in vsi, ki se vozijo po lepih cestah, spominajo se častno tega podvzetnega moža. *Frančišek Rup.*

Pridni delavci.

Bilo je zjutraj po zajutreku, ko je velela mati svojim otrokom: „Oblači se, otroci; še dopoldne bomo dobili dežjā. A naša drveca, ki ste je včeraj pripeljali, še vsa so . . . na prostem in nerazpravljenā. Požurite se, da je znesete še za časa v kraj! Sicer bode zopet križ: mokro poleno ne gori rado. — Martin, ti bodeš hitel žagati in cepiti, Marijca in Jožek bota pa odnašala razsekana drva pod kózolec. Pa urno, urno se obrnite, če hočete, da vas ne prehitē oblaki ter da zaslužite vsak svoj hlebček ob prihodnjej péki.“

Molčē so ubogali pokorni otroci.

Martin je vzel v roke sekiro in žago, Marijca je oprtala stari naramni koš, a najmanjši bratec Jožek, zavihal si je rokavce ter šel bos in razoglav z ónima vred na delo. Pridno so vršili naši delavci povelje materino. Martin je cepil in žagal, da je vse vprek letelo, Marijca nakladala in nosila pod streho, da jej je stopil znoj na čelo, in tudi Jožek je vrlo pomagāl pri delu. Vender si slednji

ni mogel kaj, da bi ne bil tu pa tam tudi nekoliko ponagajal. Bolj ko ga je svaril Martin, naj ne hodi preblizu njega, da mu ne odleti kaka iver v obraz, bolj je ril proti njemu, kadar se mu je ravno zdelo. Marijci pa je jeden-

krat, ko ga je prosila, naj jej pomaga zadēti in oprtati koš-naramnik, celó toliko časa nagajal, da je prekuenila koš in stresla vže naložena drva po tleh. To je vender od sile, da so taki ti otroci! Vedno bi se le igrali in šalili. —

Vender so, kakor rečeno, prav pridno delali tistega dopoldné vsi trije naši znanci, tudi Jožek, takó da so srečno pospravili pod streho vsa drva, predno so padle prve kaplje dežjā. In pristaviti moram, da naših delavcev ní junačil pri delu jedino le obljubljeni hlebček, marveč delali so pridno, ker so ljubili delo. Ljubezen do dela pa so jim veepili stariši vže v zgodnjej mladosti, učeč je vedno: „Brez dela ni jēla“ . . .

In taka je tudi. Kdor ne dela, ta ne jē. Mnogo je ljudij na svetu, otroci moji, a slednjemu je usojena, da mora trpeti in truditi se, če hoče pošteno živeti. Bódi si priprosti kmetič, bodi si imeniten gospod: vsak svoje skrbi, vsak svoje opravke, vsak svoje — delo imata. Zatorej, otroci ljubi, ako hočete dospeti kedāj do sreče in blagostanja v življenji, bodite tudi vi, kakor zgoraj opisani Martin, Marijca ter Jožek vže v mladosti vsegdar in povesodi — pridni delavci.

M. P—i.

Na razvalinah.

Glejte na skali graščino,
Starega časa spomin;
Žalostno gleda v dolino,
Milo na rož'ce ravnin.

(*Artič.*)

Krasno vzpomladansko jutro je napočilo. Bleda luna je zahajala za daljnimi gorami, zlatoobrazno solnce je pomolilo na vzhodnej strani nebá svoje biserno lice izza kipečih, s krvavo-rudečim svitom pozlačenih vrhov gorskih orjakov, solnčni žarki so oblili probujajočo se vasico z zlatim rumenilom in jutranja rôsa se je lesketala v vseh mavričnih bojah po mladej travi. Lehkopére ptice pevke so se probudile v bližnjem gozdiču, in začelo se je žvrgoljenje, katero traje od ranega jutra do trde noči in iz poganjajoče pšenice se je dvigal skorjanec veselo ščekaléč pod sinje nebo.

Prijazno me je vabila mati priroda v svoje naročje. In kdo bi se protivil tem prijaznim, ljubkim klicem? Takój sklenem iti na bližnji hôlm in obiskati razvaline ondotnega starega gradu. Kmalu sem korakal po razvoženem kolovozu proti zelenemu gozdu, kateri mi je z oblažujočim hladom in okrepevalno senco prijetno duhtel nasproti. Čez dobre pol ure sem bil vže pred grajskim ozidjem.

Grad se dviga na robu sive skalne stene, katera kaže le tù in tam kako zeleno liso z mahom porasteno. Okolo gradu je napeljan globok jarek, kateri je bil nekđaj, ko so še mogočni vitezi gospodovali v gradu, z vodo napolnen. A sedaj je malo ne popolnoma zasut z gruščem in kamenjem, katero se je nakrušilo od vže razpalega zidú. Temnozeleno smreke in vitke jelke so prirastle iz jarka, sivo-bradati, stoletni starci, hrasti in krivenčasti jávori kipé k višku k plavetnemu nebu kakor neme priče visoke starosti veličastne razvaline. Mesto vzdigljivega mostú je preko jarka položeno nekoliko hrastovih brun, po katerih sem prišel na grajsko dvorišče, katero je vže narava pomostila z velikimi pločami. Na njih se solnčijo nedolžni, okretni martinčki, ki pri vsakem najmanjšem šumu po bliskovo švigajo v svoja varna zavetišča. Sredi prostornega dvorišča se dviga grad sam: veliko, četverooglato poslopje s štirimi štrlečimi stolpi, katerim manjka strehe. Zeleni bršljan razpleta preko začrnelega in od dežja razpranega zidú svoje razrastke veselo se k višku pnóč. Skozi glavna vrata sem prišel na dolg, temán hodnik. Na obéh stranéh se vrsté obokane vitežke dvorane in druge sobe — a vse je prazno, vse mrtvo. Le sôve in čuki, kateri so se naselili v gradu, motijo s svojim groznim skovikanjem grobno tišino. Na koncu hodnika peljejo sedaj vže podrte stopnice v podzemeljske ječe, kamor še ni posijalo žarko solnce. Marsikak nedolžen, v težke verige uklenen jetnik je stokal tu po več let, in ljudje pravijo, da po noči tukaj „rado straši.“ S tega hodnika peljejo druge, na pólu podrte stopnice na stolpič, odkoder se odpré divoten razgled na vse strani. Na južnej strani hriba se razprostira nepregledna raván, po katerej vijó jednako srebrnim nitim ceste, reke in potoki. Iz ravnin se dvigajo mirne vasice, opasane z zelenim ovočnim drevjem, brstnimi travniki, rumenimi žitnimi polji in z dehtečimi gozdi.

Kolika razlika mej življenjem tam doli v ravnini in tù gori v razvalinah! Kakšna razlika je bila nekđaj in kakšna je sedaj! — Bili so časi, ko je stolovala

ohola gospoda v teh širnih prostorih, ko se je lesketalo vse v zlatu in v biserih. Dan za dnevom je donelo mej temnim grajskim ozidjem svetlo orožje gospôdi v zabavo. Mize so se šibile pod težo dragocenih jedil in pijač. Bilo je tako življenje ne le grajsko, temveč tudi rajsko!

A tam doli v ravnini je ondaj vzdihoval ubogi kmet pod težo silnih bremen, ki so tlačila njegove oslabele rame. Moral je žrtovati vse svoje moči mogočnej grajskej gospôdi. Bil je pravi rob, ki je siromašno preživel sebe in svojo družinico z žulji svojih rok. Kar je porajala zemlja, moral je dajati svojemu gospodu, ki se je brezskrbno košatil tù gori v gradu, in on sam je dobival le drobtinice, ki so padale od obilo obložene grajske mize. A prihrul je leto za letom divji Turčin in mu poteptal in uničil še to malenkost, katera mu je preostajala. Gospôda se je pozapirala v močno utrjene gradove, do katerih ni imela moči sovražna roka, ubogi kmet pa se je moral braniti na življenje in smrt. Prelival je kri za sveto vero in mili dom. To so bili res žalostni časi! Dà, bili so, a ni jih več!

Kakó je pa sedàj? Kakó je v gradu in kako v ravnini?

Kje shodišča, kje morišča?

Kje orožja tvoj'ga šum?

Kje strelišča, kje stražišča?

Kje ukanje tvojih trum?

(Holzapfel.)

Kje je sedàj mogočna gospôda? Ni je več! Mesto oholih dvorjanov gospodinjijo v grajskih podrtinah debeloglave sóve in mršave kanje. In po osojnih hodiščih, kjer se je nekdam šetala oblastna gospá, solnči se sedàj gnjusna golázen in prhuta nočni netopir. Mesto rožljanja bojnega orožja pa odmeva mej zidovi mrtvaško ječanje ponočnega skovíka. Ta razpali grad nam je živa slika svetne minljivosti, ki kliče pretresljivo v dolino poznim rodovom: Takó mine slava svetá!

In tam doli v prijaznej ravnini, kjer je divjal nekdam siloviti Turek, in kjer je ječal ubogi kmet, tam živi sedàj imovit poljedelec v krogu svoje obitelji v sreči in zadovoljnosti. Pridno obdeluje plodovito zemljo, in mati narava mu povrača ti-sočero njegov trud.

Kakó različni so torej spomini, ki so se mi porajali na razvalinah nekdanjega slavnega gradú! Utopljen v davne, bajne čase sem stopal zopet po razvalinah nizdolu. Prišedši do velikanskih, grajskih vrat, ozrl sem se še jedenkrat po gorostasnih teh zidinah in obokih, katere glóje vže stoletjá časa ostri zob. Znova so me zazibale bujne sanje o nekdanjej grajskej slavi. Korakajoč proti dómu nizdolu nisem se več radoval nad cvetočo naravo, nego premišljeval sem le tó, kar sem videl.

Bogomil.

Listje in cvetje.

Majnik.

Prišel je veseli maj!
 Zemlja vsa je prenovljena,
 Vsa zelena — pomlajena.
 Tudi ti mladina zdaj,
 Lepa si kot cvétni maj!

Maj obilo cvetja dá.
 Solnce cvetje to ogréva,
 Dobrodejno ga obséva.
 Ti mladina, zórnih let,
 Zbiraj si modrosti evet!

V šoli vsega se učiš!
 Pridno po naukih segaj,
 Pri učenji se ne begaj.
 Šolski uki, sreče vir,
 Kruha kos dajó ti zmír!

Mesec majnik pride spet.
 Mlada leta, čas učenja
 Oj, kakó ti kmalu jenja!
 Uči zdaj se, čas imaš;
 Blagor ti, če kdaj kaj znaš!
Alozij K. Sež-ov.

Mariji čast in slava.

Ko slavček jutraj se zbudí
 In ljubko pesenco drobí,
 Takój se tudi jaz zbudím
 Veselo ž njim Boga častim.
 K Mariji milej upno grém
 Jej hvalo, slavo, čast dajém.

Ko zárija se zazlatí
 In beli dan se porodí,
 Še predno delat grem trdó,
 K Mariji želje me nesó,
 V podobo Njeno se ozrém
 Jej hvalo, slavo, čast dajém.

Ko solnce vže za góro gré
 Na nebu zvezde zažaré,
 Ter trudna predno še zaspím
 Še nekaj v srei zaželim:
 K Mariji naj še enkrat grém
 Jej hvalo, slavo, čast dajém.

Ivana Leben.

Pametnice.

* Kdor steze do resnice iskati neče, resnice tudi našel ne bode.

* Bogastvo je posvetna sreča, pobožnost pa nebeška.

* Nesrečen je človek, ki misli, da nič ni, a še bolj nesrečen je takrat, ako misli, da je le on sam vse.

* Upanje nam sree širi, izkušnja nam ga pa krěi.
A. Sež-ov.

Demant.

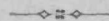
(Priobčil H. Podkrajšek.)

			1					
			4	2	9			
		10	2	3	7	6		
	11	6	7	4	12	13	10	
1	2	3	4	2	5	6	7	8
	14	13	3	5	6	7	8	
		14	13	6	7	15		
			5	7	8			
				8				

1. vrsta soglasnik;
2. " orodje;
3. " rokodelce;
4. " moško krstno imé;
5. " glavno mesto avstr. kronovine;
6. " glavno mesto v Evropi;
7. " siromašen človek;
8. " strupena kača;
9. " soglasnik.

Srednja naopična vrsta imenuje to, kar srednja vodoravna.

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnjem listu.)

Obelisk.

(Priobčil R. A.)

A										
a	n	o	p	v						
e	e	m	t	u						
a	k	n	o	r						
a	j	k	n	u						
a	j	k	l	r						
e	d	e	š	u						
a	i	k	r	s						
a	d	e	k	r						
k	o	o	p	r						
a	e	k	k	o						
a	d	i	r	v						
a	č	g	r	u						
e	h	m	r	u						
a	b	g	l	o						
a	d	r	r	v						
n	o	o	p	s						
a	i	k	l	s						
j	k	o	o	p						
e		i	i	n	p	r	v			
č		e	i	i	n	n	p	p	s	
e	e	e	i	k	l	n	o	s	v	v

Zamenjajte črke v posamičnih vrstah „obeliska“ takó med seboj, da dobite v prvej vrsti samoglasnik, v sledečih osemnajstih pa po jedno besedo. — Črke teh besed v srednji naopieñej vrsti od zgoraj nizdólu brane, povedó imé, priimek in stan odličnega slovenskega pesnika; zadnje tri vrste pa njegov značaj, s katerim se odlikuje.

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnjem listu.)

Nove knjige in listi.

* Angeljček. Otrokom učitelj in prijatelj. Izdal Ant. Kržič. V. zvezek. V Ljubljani. Tiskala „Katoliška Tiskarna.“ 1890. (Cena 12 kr.) — Kdo se ga ne veselil „Angeljčka,“ ki je v resnici pravi učitelj in prijatelj nežnej naše mladini. Kako se je „Angeljček“ prikupil našim dobrim otročičem po vseh

slovenskih pokrajinah, to nam kaže najbolj obila razširjenost prvih štirih zvezkov te obče prikupljive knjižice. Zatorej z veseljem pozdravljamo tudi V. zvezek, želeč, da bi mu kmalu sledili tudi še nadaljni zvezki. Peti zvezek, ki leži pred nami, ima 14 mičnih podob in dokaj zanimivega besedila za našo slovensko mladino.

Rešitev zabavne naloge v 4. „Vrtčevem“ listu.

C E S A R J A						
V	S	E	Z	V	E	R
				O	D	O
				M		

Vse za vero dom cesarja.

Prav so jo rešili: Gg. Ant. Notar, duh. v Plavji; Fr. Moreše, uč. priprav. v Ljubljani; Iv. Novak, trgovec na Dolah; Janko Skofje, dij. v Inomostu na Tirolskem; Jos. Andres, dij. v Rudolfovem; Bogumil Kosér, dij. v Ljubljani; Janko Polec in Maks Samec, uč. v Kamniku; Aleks. Ličan Ant. Race in Fr. Kocijan, rejalci v Gorici; Evgen Sajovic, uč. v Kranji; Rihard Sušnik, dij. v Skofjiloki; Emil Šinko, uč. v Središči (Štir.); Viktor in Rudolf Andrejka, Oskar Eppich, Božidar in Francé Ferjančič, Erik Mosehé, Ernst in Janko Petrič, Bogdan Drč, Hrabroslav Odlazek in Ivan Ilc, učenci v Ljubljani; Anton Rant, učence na Dobrovi; Miha Antlej, J. Fermeve, Fr. Žličar, F. Kincej, Al. Ratajee, J. Pepelnak, J. Stojan, M. Hrovat, J. Benediktus, A. Klanjšek, Avgust Grejan, Jak. Čretnik, Jer. Dobovišek, Fr. Gobeč, Ant. Kukovič, Al. Nendl, Marko Ipavie, Fr. Kopriva in Fr. Dobrajec, učenci v Šentjurji ob juž. žel. (Štir.). — Ivana Leben v Horjulu; Ema in Marijea Gantar, uč. na Studeneu; Matilda Barlé v Podzemlji; Lini, Lori, Iej in Mili Kaliger, učence pri sv. Križi pri Kostanjevici; Olga Eppich, Vera Mosché, Franjica Kromar, Pavlina Tomšič in Ana Petrič, učence v Ljubljani; Marija in Leopoldina Rant na Dobrovi; Mici Šešerka, Malči Kosér, Mici Drogenik, Marija Knez, Katinka in Malička Pisaneč, Tonička Drogenik, Franika Gajšek, Matilda Velej, A. Vrečko in Anička Žličar, učence v Šentjurji ob juž. žel. (Štir.).

„Vrtček“ izhaja 1. dné vsacega meseca, in stoji za vse leto 2 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 30 kr. Napis: Upravništvo „Vrtčev“, mestni trg, št. 23 v Ljubljani (Laibach).

Izdajatelj, založnik in urednik **Ivan Tomšič**. — Natisnila Klein in Kovač v Ljubljani.